

رمضان بر خورداری^۲

Maxine Greene (1917 – 2014)

"یکی از دلایل تأکیدم بر تخیل این است که به واسطه آن می‌توانیم یک جهان منسجم را / در ذهن خود / کنار هم قرار دهیم که می‌تواند امکان همدلی میان افراد را فراهم کند و هر چه بیشتر فاصله آنچه را که ما معلمان "دیگران" نامیده‌ایم کمتر کند" (گرینی، ۱۹۹۵، ص ۳)

مروری بر زندگی شخصی و علمی

ماکسین گرینی در سال ۱۹۱۷ در شهر بروکلین ایالت نیویورک در آمریکا به دنیا آمد. او از دانشکده تربیت معلم دانشگاه کلمبیا بازنشسته شد. وی مدرک دیپلمش را از کالج بارنارد^۳ در سال ۱۹۳۸، تحصیلات کارشناسی خود را در سال ۱۹۴۹ و درجه دکتری را در ۱۹۵۵ از دانشگاه نیویورک اخذ کرد. نخست در دانشگاه نیویورک، کالج مونت کلیر^۴ و بروکلین^۵ تدریس می‌کرد و در سال ۱۹۶۵ به دانشکده تربیت معلم دانشگاه کلمبیا پیوست. در ۲۹ می ۲۰۱۴ در منهن^۶ در گذشت. وی به عنوان یکی از مهم‌ترین فیلسوفان تعلیم و تربیت معاصر آمریکا شناخته می‌شود که نوشته‌هایش عمدتاً بر نظریه پردازی مقوله هنر و تربیت هنری متمرکز است. به گفته خودش «در خانواده‌ای متولد شد که ماجراجویی عقلی موضوعی درخور توجه نبود» (گرینی، ۱۹۹۸). در حالی که در دوره وی بیشتر فضای دانشگاهی به سمت فلسفه‌های تحلیلی و منطقی گرایش داشت گرینی به ادبیات و هنرها علاقمند شد.

همانگونه که در زندگی نامه خودنگاشت‌اش می‌نویسد «واضح است که من از اثر هنر به مثابه تجربه^۷ دیوبی و تعدادی از آثار پدیدارشناختی و اگزستانسیالیستی چون سارتر^۸، دوفرن^۹ و هایدگر^{۱۰} تأثیر پذیرفته‌ام» (گرینی، ۱۹۹۸). علاوه بر شخصیت‌هایی که صریحاً از آنها یاد می‌کند، در آثار خود مکرر به نوشته‌های پدیدارشناسانی چون آلفرد شوتر^{۱۱}، موریس مرلوپونتی^{۱۲} و مارتین بوهر^{۱۳} نیز ارجاع می‌دهد و در شکل دهی دیدگاه خود از اندیشه‌های آنها استفاده می‌کند. او نویسنده پنج کتاب و بیش از یکصد مقاله است (تامپسون، ۲۰۰۱) و نیز در مورد نخستین کتابش اشاره می‌کند: در دانشگاه بروکلین از من خواسته شد فلسفه تعلیم و تربیت تدریس کنم و به علت سمیناری که در هاوایی برگزار کردم و اشتیاقم به در هم آمیختن رشته‌های مختلفی چون ادبیات، تاریخ و نظریه تربیتی شروع به نگارش کتاب *مدارس دولتی و چشم انداز خصوصی*^{۱۴} کردم. در سال

1. Maxine Greene
ramazanbarkhordari@gmail.com

۲. استادیار دانشگاه خوارزمی

3. Barnard College
4. Montclair State College
5. Brooklyn College
6. Manhattan
7. Art as Experience
8. Sartre
9. Dufrenne
10. Heidegger
11. A.Schutz
12. M.Mearlu-ponty
13. Martin Buber
14. The Public School and the Private Vision

۱۹۶۷ کتاب *موقعیت‌های وجودی برای معلمان*^۱ را نوشت، در سال ۱۹۷۰ معلم *چونان بیگانه*^۲ را نوشت. از جمله مراکز مهمی که گرینی در تأسیس آنها نقش به‌سزایی داشته است مرکز لینکلن^۳ در سال ۱۹۷۰ و بنیاد ماکسین گرینی در سال ۲۰۰۳ برای *تحلیل اجتماعی، هنرها و تعلیم و تربیت*^۴ است. این بنیاد از آثار حاوی چشم‌اندازهای اجتماعی جدید حمایت می‌کند. در سال ۱۹۸۴ به عنوان رئیس/انجمن پژوهش تربیتی/امریکا^۵ انتخاب می‌شود. گرینی برنده جوایز و افتخارات مختلفی است. دو بار از سوی فای دلتا کاپا^۶ معلم سال شناخته شده است، مدال کالج معلمان را دریافت کرده است، کتاب *معلم چونان بیگانه* وی در سال ۱۹۷۴ جایزه کتاب تربیتی سال فای دلتا گاما^۷ را دریافت کرد (تامپسون، ۲۰۰۱).

شرح و تفسیر اندیشه و افکار

از آنجا که مقوله بندی آثار گرینی با توجه چند بعدی و چند لایه بودنش کار دشواری است با در نظر داشتن موضوع و رویکرد غالبی که در اکثر آثارش اتخاذ می‌کند می‌توان تا حدودی به معرفی ویژگی‌های یک تعلیم و تربیت و برنامه درسی از نظر او دست پیدا کرد و آن همانا موضوع هنر و رویکرد پدیدارشناختی - وجودی وی است. دیویی (۱۹۳۴) اعتقاد داشت که اشتغال به هنر به معنای امتیاز زدایی^۸ را باید در پیوند با تجارب روزمره در نظر داشت. گرینی در حالی که از اندیشه دیویی در مورد هنر تأثیر پذیرفته است اما اعتقاد دارد که هنر در ذات خود به امر ممتاز^۹ مربوط می‌شود چرا که عامدانه طالب تجربه زیبایی شناختی است و لذت کشف لحظه آگاهی در جهان طبیعی را ممکن می‌کند (گرینی، ۱۹۸۷). از نظر وی خصوصیت ممتاز هنرها این است که نه تنها ما را به لحاظ زمانی و مکانی با دیگران پیوند می‌دهد بلکه با تجربه خودمان نیز پیوند می‌دهد (گرینی، ۱۹۹۵ به نقل از کومئوکس، ۲۰۱۳). کارلین و همیلتون (۲۰۰۰) با تأکید بر کتاب *رها سازی تخیل*^{۱۰} گرینی اعتقاد دارند که وی از نوع ایدئولوژی برنامه درسی سخن می‌گوید؛ نخست پیشرفت‌گرایی^{۱۱} که از آثار دیویی برگرفته شده است؛ به این معنا که "انسان‌ها اندام‌واره‌ها"^{۱۲} ی رشد یابنده هستند که هدف عمده تحول آنها انطباق با محیط است (آیزنر ۱۹۹۴ ص ۶۷ به نقل از کارلین و همیلتون ۲۰۰۸). دومین ایدئولوژی مورد نظر گرینی نومفهوم پردازی^{۱۳} است. جنبه مهم این ایدئولوژی پرسش از نظام تربیت فعلی به گونه‌ای جدید است. نومفهوم پردازان تلاش دارند در پرتو کاستی‌های تربیت مدرن تغییرات آینده را تحلیل کنند.

در مجموعه آثار گرینی نوعی تمایل به محور قرار دادن مساله *آزادی* و نقشی که هنر می‌تواند در پربارتر کردن و محقق کردن آن داشته باشد مشاهده می‌شود. به همین دلیل است که گرینی در مقاله «پرسش از استانداردها (معیارها)» اگرچه به ضرورت وجود استانداردها در تعلیم و تربیت اشاره می‌کند اما تأکید می‌کند که نحوه تعریف استانداردها در تعلیم و تربیت نباید به بهای نادیده گرفتن تنوعها و تکثرها باشد (گرینی، ۱۹۸۹). از آنجا که همواره استانداردها با مسأله بایدها گره می‌خورد گرینی همواره بایدهایی را به چالش فرا می‌خواند که امکان‌های بشری را نادیده می‌گیرند و محدود کنند (گرینی، پیشین). از زاویه اگزستانسیالیستی توسعه/مکان^{۱۴} است که پرداختن به مقوله هنر و زیبایی شناسی در تعلیم و تربیت را به جد می‌گیرد و تلاش در طرح آن در برنامه درسی به صورت اساسی دارد. با توجه به این مقدمات است که شاید این عبارت «هنوز... من

1. *Existential encounters for Teachers*
2. *Teacher as Stranger*
3. *Foundation of the Lincoln Center Institute for the Arts in Education*
4. *Maxine Greene foundation for Social Imagination, the Arts, and education*
5. *American Educational Research Association (AERA)*
6. *Phi Delta Kapa*
7. *Phi Delta Gamma*
8. *De-privileged*
9. *Privileged*
10. *Releasing the Imagination*
11. *Progressivism*
12. *Organism*
13. *Reconceptualism*
14. *Possibility*

نشده‌ام^۱ در مورد خودش قابل فهم‌تر باشد که یادآور اندیشه های دیگر و مفهوم دازاین^۲ یا آنگونه که انگلیسی زبان‌ها برگردانده‌اند «در- آنجا بودن^۳» اوست؛ به این معنا که من انسان تا زمانی که زنده‌ام همواره امکان‌هایی برای من شدنم دارم و تا آن لحظه من نیستم؛ چرا که من بودن به معنای در دسترس بودن تمامیت طرح من است و چون افق زمانی حال و آینده به روی من گشوده است هنوز طرحی ناتمام هستم. به نظر گرینی مهم‌ترین کارکرد مدرسه فراهم کردن محیطی است که در آن دانش آموزان می‌توانند انتخاب را واریسی کنند، پرسش‌هایی مطرح کنند و به گزینه‌های بدیلی برای موقعیت‌های زندگی خود دست یابند (پاوتز، ۱۹۹۸، ص ۳۳). به نظر جان الیاس (۱۹۹۵) هر چند گرینی از رویکردهایی چون تقلید^۴ و بیانگری^۵ در عرصه هنر به مثابه رویکردهای ضروری یاد می‌کند اما خود از یک برداشت پدیدار شناسانه‌ی تجربه زیبایی شناختی جانب‌داری می‌کند. از نگاه او زیبایی شناسی، گستره ایست است که جهان در آن تفسیر می‌شود. گرینی با الهام از اندیشه‌های آلفرد شوتز^۶ می‌گوید از آنجا که آثار هنری ابعاد خاصی از تجربه را گزینش و آرایش می‌کند می‌تواند امکانات جدیدی برای درک و شناخت آن فراهم کند (گرینی ۱۹۸۱ به نقل از الیاس ۱۹۹۵). از منظر نگاه امکان جویانه هنر، تربیت هنری عبارت از «فعالیت‌های متنوع برای آشنا کردن دانش آموز با ساختارهای اشکال ویژه هنری، زبان، تاریخ و مطالعه آن است» (پیشین).

علاوه بر باور پیشرفت گرانه‌ای که دارد در کتاب *رها سازی تخیل* نوعی گرایش باز مفهوم پردازانه‌یافت می‌شود. نخست گرینی اظهار می‌کند که توانایی نونگریستن به اموری که پیشتر به آن نگریسته بودیم اهمیت به سزایی دارد، بدون چنین قابلیت‌ای اکثر ما همراه با دانش آموزانمان در عاداتمان غوطه ور هستیم (گرینی، ۱۹۹۵، ص ۱۰۰ به، نقل از الیاس). با چنین نگاه نویی دانش آموز و معلم می‌توانند اکتشافاتی داشته باشند که آنها را به مسیرهای جدید تفکر و دانایی هدایت کند. توجه به زمان حال و آینده یکی دیگر از مؤلفه‌هایی است که گرینی به آن توجه دارد. چنین توجهی در برداشت وی از تجربه نهفته است؛ به این معنا که در زمان اکنون که تعلیم و تربیت روی می‌دهد رویدادهای گذشته فرد باید حضور فعالی در برساختن نگریستن خلاقانه به آنها فراهم شود و تجارب شخصی به هم پیوند می‌خورد. در این مورد اینگونه اشاره می‌کند که:

«هنگامی که دانش آموز مقابل شما می‌نشیند و به سخنرانی شما که حاوی عبارات و اصطلاحاتی است گوش فرا می‌دهد به ندرت می‌تواند ارتباطی شخصی با آنچه می‌گویید برقرار کند. با وجود این هنگامی که دانش آموزان این فرصت را می‌یابند که به گونه‌ای فعال یک موضوع را انتخاب کنند ارتباط آسان‌تری با تجارب گذشته، برنامه درسی و امکان‌های آینده برقرار می‌کنند. در نتیجه هنگام طراحی برنامه درسی، باید کلاس درس، ناحیه و سطح منطقه را در نظر داشت، مریبان باید اطمینان حاصل کنند که بیشترین فرصت ممکن را برای دانش آموز محوری، فعالیت‌های دم دستی که به دانش آموزان مجال دهد که ارتباط شخصی خود را برقرار کنند بدهند.» (گرینی، ۱۹۹۵، ص ۷۶).

برای تشویق دانش‌آموزان به سخن گفتن و نوشتن در باره اندیشه‌های خودشان گرینی از اهمیت فعالیت‌های خواندن مشارکتی در آموزش سخن می‌گوید به نظر وی: «تخیل از طریق خواندن رها می‌شود و زمانی که معنا از تجارب پیشین برگرفته شود غالباً راه خود را در مسیر تخیل و اتصال و با تجربه کنونی می‌یابد» (پیشین). از نظر گرینی آن گونه دانشی واجد ارزش است که هر چه بیشتر افراد را برای مواجهه فکورانه با طیف گسترده‌ای از آثار هنری سوق می‌دهد و محرک دیدن، شنیدن، احساس کردن به شیوه‌های غیر قابل پیش بینی هستند. مواجهه ادراکی با آثار هنری می‌تواند انسان‌ها را به هم نزدیک کند. برای اینکه تلاشمان را در مسیر عدالت، شفقت و دموکراسی اثرگذار هدایت کنیم باید نوعی آگاهی در ما ایجاد شود. اینکه آیا نظر ما در مورد دموکراسی به صورت عینی درست است یا نه موضوع مهمی نیست (گرینی ۱۹۹۵، ص ۶۰، به نقل از شو، ۲۰۱۱). یکی از موانعی که ممکن است بر سر راه چنین برنامه درسی ایجاد شود وجود ایدئولوژی‌های سرکوب کننده است.

---

1. "I Am...Not Yet"
2. Dasein
3. Being -There
4. Mimetic
5. Expressive
6. Alfred Schütz

گرینی به تأثیر از پائولو فریره^۱ در این باره تأکید می‌کند که «در کلاس باید آن گونه پژوهشی را مورد توجه قرار دهیم که بتواند ایدئولوژی‌هایی که روی در نقاب دارند و یا در قالب خنثی متظاهر می‌شوند را آشکار کند» (اپل و همکاران، ۲۰۰۱).

تأثیرات

به طور کلی اگر بخواهیم در عرصه نظری تأثیر اندیشه‌های گرینی را بررسی کنیم می‌توانیم مضامین و محورهایی را در آثارش بازشناسی کنیم که به واسطه طرح آنها در تلاش بوده است بر گفتمان پیشانومفهوم پردازی که همانا عمدتاً در اثبات‌گرایی^۲ در اشکال مختلفش نمود پیدا می‌کند غلبه کند. مفاهیمی از قبیل: گستردن آگاهی^۳، خودشناسی^۴، سواد زیبایی‌شناسی^۵، فیمینسم^۶، عرصه عمومی^۷ از جمله مهمترین مضمون‌هایی هستند که گرین در تمام آثارش تلاش می‌کند به آنها بپردازد (هندرسون و همکاران، ۱۹۹۸). در مورد تأثیر وی بر محققان دیگر می‌توان گفت اندیشه‌های گرینی الهام بخش گرایش‌های نوینی در تعلیم و تربیت و برنامه درسی معاصر به ویژه گرایشی که تحت عنوان بازمفهوم پردازی از آن یاد می‌شود بوده است (پیشین) و بر کتاب‌های نظریه پردازی چون دایا دیوی برنر (۱۹۹۴)، دیورا بریتزمن (۱۹۹۱) سیمور سرسون (۱۹۹۹) مقدمه نوشته است. کریستین تامپسون (۲۰۰۱) از گرینی به عنوان مهمترین فیلسوف تعلیم و تربیت فعلی در امریکا یاد می‌کند. او بر شخصیت‌های مهمی چون ویلیام اف پاینار^۸، الیوت آیزنر^۹، و طیف گسترده‌ای از معلمانی که به تربیت زیبایی‌شناختی علاقمند بوده‌اند تأثیر گذاشته است. پاینار که خود از چهره‌های برجسته بازمفهوم پردازی در مطالعات برنامه درسی است ویراستار کتابی با عنوان ذهن پر شور ماکسین گرینی^{۱۰} است که به مناسبت نکوداشت گرینی تهیه شده است. در این کتاب محققان ابعاد مختلف اندیشه گرینی را مورد بررسی قرار داده‌اند.

منابع

- Ayers, W. & Miller, T. (1998). *A Light in Dark Times: Maxine Greene and the Unfinished Conversation*. (Eds.) New York: Teachers' College Press.
- Comeaux, Valerie Meiners (2013). *AESTHETICS IN THE CLASSROOM FOR SOCIAL JUSTICE: HOW DO THE THEORIES OF JOHN DEWEY, MAXINE GREENE, AND JANE PIIRTO INFORM US?* , A Dissertation Submitted to the Graduate Faculty of the Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in The Department of Education.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. New York: Penguin Books.
- Eisner, E. W. (1994). *The Educational Imagination: On the Design and Evaluation of School Programs* (3rd Edition). New York: Macmillan College Publishing Company.
- Elias, John L. (1995) *Philosophy of education: classical and contemporary*, Krieger Publishing Company.
- Greenè, M. (1995). *Releasing the Imagination: Essay; on Education, the Arts, and Social Change* San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

¹ Paulo Freire

² Positivism

³ Wide-awakeners

⁴ Self-knowledge

⁵ Aesthetic Literacy

⁶ Feminism

⁷ Public Spaces

⁸ William F. Pinar

⁹ E. Eisner

¹⁰ The Passionate Mind of Maxine Greene

- Greene, Maxine(۱۹۸۹). THE QUESTION OF STANDARDS, Teachers College Record,vol.91.no1,9-14retrived from: https://maxinegreene.org/uploads/library/question_standards.pdf
- Greene,Maxine(2004).Curriculum and Consciousness, (eds)David J. Flinders Stephen J. ThorntonThe Curriculum Studies Reader,135-147.
- Greene,Maxeene (1998).An Autobiographical Remembrance,(ed)William F. Pinar ,inThe Passionate Mind of Maxine Greene: 'I Am...Not Yet'pp.8-11 London: UK Falmer Press.
- Henderson,James G.&Hutchison,Janice&Newman,Charlene(1998).Maxine Greene and the Current/Future Democratization of Curriculum Studies,(ed)William F. Pinar, inThe Passionate Mind of MaxineGreene:'I Am...Not Yet'pp.190-210 London:UK Falmer Press.
- Karlin,Mike&Hamilton,Mary Lynn(2008).Critique of Maxine Greene's Releasing the Imagination:
retrivedfrom:www.media.wix.com/ugd/61b423_915bbfef09354e3968b5e5e6f7619bf6.pdf
- Morris,Marla(1998).Existential and Phenomenological Influences on Maxine Greene, ,(ed)WilliamF. Pinar, inThe Passionate Mind of MaxineGreene:'I Am...Not Yet'pp.190-210 London :UK Falmer Press.
- Pautz, Anne E.(1998). Views across the Expanse: Maxine Greene's Landscapes of Learning, W. Pinar(Ed.). *The Passionate Mind Of Maxine Greene: 'I am ... not yet'* Bristol,29-37,London: Falmer Press, Taylor & Francis Inc.
- Shaw, Rosalie P.(2011).*The Educational Theory of Maxine Greene* :retrieved from:<http://www.newfoundations.com/GALLERY/Greene.html>. edited 8/18/2011
- Thompson, Christine(2001).*Maxine Greene*.(ed by joy A. Palmer in *Modern Thinkers on Education(from Piaget to the present)*), pp112-117, London. routledge.

برخی از آثار ماکسین گرینی برای مطالعه بیشتر

- Education, Freedom and Possibility (Russell Lecture, 1975)
- A Teacher Talks to Teachers: Perspectives on the Lincoln Center Institute (Lincoln Center, 1980)
- The public school and the private vision: a search for America in education and literature (New York : Random House, 1965)
- The Public School and the Private Vision: A Search for America in Education and Literature (Jossey Bass Publishers, 1965)
- Existential Encounters for Teachers (Random House, 1967)
- Teacher as Stranger: Educational Philosophy for the Modern Age (Wadsworth Publishing, 1973)
- Landscapes of Learning (Teacher's College Press, 1978)
- A Light in Dark Times: Maxine Greene and the Unfinished Conversation, with William Ayers & Janet L. Miller (Teachers College Press, 1997)
- The Dialectic of Freedom (Teacher's College Press, 1988)